
Goriško-novogoriške dileme

Author(s): Vladimir Braco MUŠIČ

Source: *Urbani Izziv*, No. 14, INOVATIVNO MESTO (november 1990), pp. 45-47

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44179953>

Accessed: 24-09-2018 13:46 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Vladimir Braco MUŠIČ:

Goriško-novogoriške dileme

Odmевна polemika o "združevanju" obeh Goric odpira vseskozi zanimiva urbanistična vprašanja. Razmišljanja in dejanja v zvezi s sožitjem dveh mest, ki realno obstajata ob državni meji, so že stara in so bila tako raznovrstna, da bi zaslužila celostno obdelavo tako s historiografskega kot s politološkega vidika, tako z metodami moderne etnologije kot tudi sociologije ... Namen člankov, zbranih v tej številki, in namen pričujočega pisanja je seveda ožji. Predvsem gre za odzivanje novogoriških arhitektov na pobudo župana Pelhana, ki je s svojo vizijo odprtega evropskega mesta izzval uvodoma omenjeno polemiko. V letih, ki so pred nami, se bodo gotovo vrstile multidisciplinarne raziskave, ki bodo nadaljevale žetev pionirskih urbano-socioloških preučevanj (Mlinar) ali obširnih socialno-geografskih in drugih družboslovnih preučevanj pa tudi raziskav prostorskih struktur in možnosti za urejanje prostora, ki so jih v preteklosti sprožale občasne planske naloge. Je že tako, da sedanjim razmišljanjem in dejanjem lahko dodajamo nove in nove vidike in tako prispevamo k vsestranski argumentaciji razvojnih analiz ali usmerjanja nadaljnjih zamisli.

Prav je, da omenimo prve obširnejše arhitekturne teoretske študije o nastanku in obliki Nove Gorice, ki so nastale ob 30 letnici začetka izgradnje in bile objavljene v reviji "ab", kajti nekatere misli, objavljene v pričujoči številki Urbanega izziva, se navezujejo na tam zapisane misli ...

Danes ne more nihče odrekati legitimnosti odločitev o poteku državne meje in o obstoju državnih regulativov na obeh straneh meje: tako odrekanje vsaj ne bi bilo kaj prida produktivno. Oboje ima svojo zgodovinsko ozadje in sodi med tiste probleme, ki jih ne smemo vrednotiti nazaj, zgolj z današnjimi očmi. Po drugi strani pa danes ne more nihče odrekati legitimnosti pobudi Sergija

Pelhana ali razmišljanjem novogoriških arhitektov, pa čeprav so le-ta razpeta v velikanski diapazon med socialno in urbanistično utopijoter političnim pragmatizmom. Bolj ko se ti razponi razpirajo, bolj smo blizu življenjskim vprašanjem, dobro zastavljena vprašanja pa so že pol odgovora - ko pride čas za odgovor.

Zaradi tega bi želel najprej poudariti prepričanje, da vodi pot k integrirani Evropi bodočnosti tako preko drobnih stopnic dnevne pragmatično-politične prakse kakor tudi preko širnih podestov vizionarskih utopij. Obdobje miru in gospodarskega sodelovanja, atraktivnost skupnega in različnega v kulturnem življenju prostora, ki stika slovansko, romansko in germansko kulturo v njihovih pomembnih zahodnih, severnih oz. južnih različicah, perzistenca bližnjevzhodnega vpliva ob ideji enotnega slovenskega kulturnega prostora, konkretni programi Evrope po letu 1992, napetosti znotraj južnoslovanske skupnosti narodov in napetosti med manjšinami in večinskimi narodi pa še marsikaj drugega označuje naš trenutek, ko še ne znamo poiskati vseh vzročno-posledičnih zvez med temi dejstvi in procesi, ki vplivajo na razvoj urbanizacije. Navsezadnje vemo predvsem to, da gre za še vedno intenzivne procese urbanizacije ljudi in prostora, gre pa že tudi za napovedi (in prve znake) reurbanizacije, ki na novo definirajo tudi fenomen mestnega selišča kot tak.

Torkarjev moto Dve Gorici - eno mesto, ena Gorica - dve mesti, na duhovit način sproža vprašanje, kaj vse je Nova, stara ali Velika Gorica, pa čeprav se pisec bolj zanima za prevladujoči pečat v oblikovanju Nove Gorice in le v svojem zaključku ugotovi, da opazuje "somesstje dveh (paradigmatsko) različnih mest". Somestje je "paradigmatsko" seveda lahko veliko več in je že v primeru Nove Gorice veliko več. Spomnimo se le prostorsko - organizacijske

problematike konurbacije Šempeter - Nova Gorica - Solkan, boja Solkancev za identiteto Solkana, ki se je končno izločil iz formalno opredeljenega mestnega območja in poudarja svojo krajevnoskupniško posebnost. Očitno so kulturni faktorji močnejši od funkcionalnih ...

Ne glede na bariero Panovca in na druge geomorfološke ovire se mimo Rožne doline v goriško somestje uvršča še cela vrsta manjših naselij z izraženo identiteto, posebnimi funkcijami in čisto določenimi razvojnimi možnostmi ali celo primerjalnimi prednostmi. Nadaljnje intenziviranje obmejnega sodelovanja, za katero so značilne drobne, a tudi mestotvorne gospodarske dejavnosti in pobude, bo pospešilo kristalizacijo somestja z jedrom v Novi Gorici oz. Gorici tako na jugoslovanski, kakor tudi na italijanski strani.

Rustja v svojem prispevku razmišlja o konceptualno nosilnih urbanističnih motivih povezave obeh osrednjih organizmov, nakazuje pa tudi temeljne dileme na relaciji univerzalne - regionalne posebnosti, z vidika vedno prisotnega iskanja identitete posameznih prostorsko-socialnih in krajinsko-urbanih entitet.

Jurca z močjo nadarjenega esejista evocira "logiko zgodovinskega procesa", ki je proizvedla to, kar danes vidimo v konfiguraciji novogoriškega urbanega prostora, potem pa si dovoli nevzdržno primerjavo z ločitvijo in ponovno združitvijo Zahodnega in Vzhodnega Berlina v novih mednarodno-političnih okoliščinah. Podobno kot drugi, zlasti tudi podobno kot politično pragmatični Vuga, ugotavlja nujne posledice tege razmejenosti in dolgoletne separacije. Jurca tudi poroča o prekomernem sodelovanju na ravni arhitekturne stroke in podobno kot Rustja, ki poroča o najnovejši pobudi v okviru organizacije European, zagovarja potrebo združevanja sil in smotrnega dialoga.

Za vse, ki podcenjujejo pomen mednarodnega sodelovanja na lokalni ravni, bo Vugov članek nadvse

poučen, saj daje slutiti izredno veliko število primerov koristnega skupnega reševanja žgočih tehničnih in urbanistično-operativnih problemov.

Pokojni Marjan Mušič je pisal o enem najstarejših "regionalnih planov" v tem delu Evrope, ki ga je videl v predlogu Leonarda da Vincija v zvezi z zajezitvijo reke Vipave in drugih vodotokov v obrambne namene. Dokumentacija, prikazana na nedavni pregledni razstavi o delu Maksa Fabianija, ki jo je zasnoval prof. Pozzetto, kaže na poskuse celovitega regionalnega planiranja v razmerah obnove teritorija, uničenega v prvi svetovni vojni. Tu sta potemtakem še dve spodbudi za celovit, skupen prostorski načrt, ki bi zajel vsestransko zanimiv prostor med Tržaškim zalivom in robovi Kraške planote ter ožino Soške doline in svojevrstnim prostorom Brd, Trnovskega gozda, Čavna in Nanosa...

Spontani ali celo stihijski razvoj, ki se je prožil v zadnjih treh desetletjih, je načel ali celo ireverzibilno spremenil območja, ki so zanimiva zaradi ugodnih klimatskih razmer ali pa so kazala (in deloma še vedno kažejo) nadvse pomembne oblikovno homogene značilnosti antropogene krajine.

Za načrtnější pristop pa govori tudi nastajajoča arhitektura mesta na obeh straneh meje. Vanjo se mešajo vplivi regionalne motivike primorsko-kraške tradicije in tehnološkega ter oblikovalskega modernizma v dokaj provincialni inačici. Prostorsko planiranje inora imeti tri glavne značilnosti:

- upoštevati mora regionalne razsežnosti prostora,
- po vsebini mora biti kompleksno, nadsektorsko,
- glede na časovni horizont mora biti dolgoročno.

Aktualne razprave o problematiki avtocestne povezave italijanskega in slovenskega oz. jugoslovanskega cestnoprometnega makrosistema so pokazale obilico konfliktov. Med

njimi izstopa na eni strani glasno izražena želja po zmogljivi infrastrukturi, ki bi goriško regijo integrirala v slovenski prostor, na drugi strani pa senzibilnost za drobno krajinsko merilo in druge prostorske omejitve Vipavske doline. Podobno kot v mnogih drugih primerih po Sloveniji se prometni sektor zadovoljuje s parcialnim reševanjem problema, medtem ko prostorsko-načrtovalski sektor kar naprej odlašala formulacijo celovitih razvojnih osnov, ki bi edine lahko nadgradile parcialno sektorsko miselnost.

Ni nikakršen slučaj, da prostorsko ureditvene dileme čutimo najbolj prav v obmejnih, etnično in razvojno ogroženih območjih ter v prostorih,

ki se izmikajo tehnokratskemu in polito kratskemu poenostavljanju bistva razvojnih problemov. Tak pa je zagotovo prostor Gorice - Nove Gorice, kjer je državna meja razdelila mesto samo, pa še njegovo funkcijsko regijo. Morda se bomo tudi v tem primeru hitreje dokopali do ustrežnejših odgovorov, če se jih lotimo pri njihovi kulturni razsežnosti, vendar pa pri tem ne smemo zane-mariti vseh sestavin, ki tvorijo kompleksno prostorsko strukturo.

Novogoriške dileme in pobude morda nakazujejo eno od oblik povezo-vanja in tekmovanja, ki jih bodo morale iskati naše mestne uprave, ki so bodo srečale z izzivom Evrope po letu 1992.

mag. Vladimir Braco Mušič, dipl. inž. arh.